

חדש בקרבי

קרן מלגות לחידושי תורה

מיסודו של
ר' שלמה מדמון ז"ל

בנשיאות
הרה"ג מרדכי יצהרי שליט"א

דבר המערכת

האבלות האמיתית

מסופר על אחד מגדולי הפילוסופים שהסתובב בתשעה באב ברחובה של עיר, ונכנס לבית כנסת. הוא ראה אנשים היושבים על הקרקע, מקוננים ונותנים קולם בבכי. לשאלתו, על מה זה ומדוע, השיבו לו כי אנו מצטערים על בית מקדשנו שעמד לשם ולתפארה, ועתה שומם וחרב. כששמע זאת, הרהר ואמר: 'עם שבוכה על עברו, סופו שיספוק כפיו בשמחה על בניינו!'

ובמעבר חד לדור האחרון, לפני כשלושים שנה. בכלא הישראלי ישב אחד מראשי אש"ף, אשר הטיל את חיותו בארץ. הימים ימי חול המועד פסח, ואחד הסוהרים פותח את תאו לבדיקה שגרנית, ובידו הוא אוזז סנדביץ. שואל אותו המוסלמי, 'הלא אצלכם היהודים עכשיו פסח, ואסור לאכול חמץ?'

'אה... גמגם הסוהר. 'פעם נהגו כך, היום אנחנו מתקדמים.'

'באותו רגע גמלה בלבי הידיעה שאין לנו להתייחס ממואבקנו, כתב לימים אותו מנהיג. 'עם שזנח את מורשתו - איבד את זכותו על ארצו! זה לעומת זה.

העבר היהודי אינו ספר היסטוריה. הוא בלון חמצן, ההווה והעתיד שלנו. מורשתנו הינה חלק בלתי נפרד מעתידנו, כי אדם נטול שרשים יהודיים היסטוריים, לעולם לא יכול להצביע על אופן כל שהוא שמכוחו יש לו זכות קיום.

רק חיזוק המורשת, הערכים, ההקפדה על קוצו של יו"ד, יעמדו לנו. רק כשנבכה על עצים ואבנים, נצליח להקים בית עולמים.

ולא לחינם היה מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מקפיד מאד בתשעה באב ומעורר שיש להיות מרוכזים בחורבן, ולא להכין תיקים ומזוודות ליום הבא. כי אם לא חושבים על מה שעבר, אי אפשר לתכנן את העתיד!

המערכת

מאמר פתיחה

הרה"ג יורם סרי שליט"א
דומ"ץ במודיעין עילית

שלחן של שלש רגליים

בעולם הזה, דהיינו שכאשר הוא לקח חלקו לעצמו יהיה נגרע שפע מההמון, להחיות עם רב שהיו אוכלים מחלקו. ואם כן אינו מקיים גמילות חסדים זו, עיין שם באריכות.

ולפי הקדמה זו אפשר להבין את ההבדל בין רבי חנינא בן דוסא, שעליו נאמר שכל העולם ניזון בשביל חנינא בני, אבל על התנא הקדוש רבי שמעון בן חלפתא לא נאמרו דברים אלו. ולכן, לא נתנו לו רגל מהשלחן של זהב, את העמוד של גמילות חסדים, אלא נתנו לו אבן יקרה מחלקו בעולם הבא. ולא שח"ו העולם לא ניזון בזכות רבי שמעון בן חלפתא, שהרי כל צדיק וצדיק מושך שפע לעולם, אלא שרבי חנינא התייחדה מדה זו בפרט יותר משאר צדיקים. לכן מדה זו כתובה בש"ס בתענית ובברכות דווקא על רבי חנינא, ורבי שמעון ודאי שהתייחדה מדה אחרת בעבודת ה'.

ומעתה אפשר לומר שאשת רבי חנינא בן דוסא רצתה לקבל מהרגל של זהב, כיון שהיא טענה שהרגל לא מגרעת מחלקו הפרטי של רבי חנינא, אלא ממה שהוא משפיע לאחרים, ורק מזה היא רצתה לקבל, לכן היא חשבה שהרגל לא תגרע ממה שיש על השלחן. ואילו היתה מקבלת אבן יקרה, ודאי שלא היתה רוצה לגרע מחלקה בשלחן שלה בעולם הבא.

על כך השיב לה רבי חנינא שכל הזכויות שלהם, גם מה שהם משפיעים לאחרים, זו זכות שלהם, ואין לחלק בין מה שהם משפיעים לאחרים ובין מה שהם לא משפיעים לאחרים. לכן כדאי לה לוותר גם על הרגל של זהב. ואילו אשתו של רבי שמעון בן חלפתא שקיבלה אבן יקרה, הבינה שאבן זו משלחנה שלה ושל רבי שמעון בן חלפתא, ולכן היא לא רצתה לקבל כדי לא לגרוע מחלקה.

ולפי זה נוכל לבאר את הדו שיח בינה לבין רבי. רבי רצה לומר לה שהיא יכולה לקחת את המרגנית היקרה, שהרי ודאי שגם רבי שמעון מזכה את הדור, והיא לוקחת מהחלק שהוא נותן לאחרים. לכן רבי אמר לה, אם יחסר לכם בשלחנכם אני אשלים לכם, כמו שאתם מזכים ונותנים לאחרים. לעומתה, אשתו של רבי שמעון בן חלפתא הבינה שמה שקיבלו זה מהחלק שלהם ולא משל אחרים, ולכן אף צדיק לא יכול להשלים לשלחנו של חברו בעולם הבא.

ומכאן נוכל ללמוד שמזכי הרבים, והמשפיעים לרבים, מעשיהם שייכים לרגל השלישית של גמילות החסדים. ואין הפירוש שיש להם שני חלקים, החלק שלהם והחלק של מה שהם משפיעים לאחרים, אלא הכל בסופו של דבר חלק מהזכות שלהם, או של הרגל מזהב בשלחנם לעולם הבא, או אבן יקרה מעל השלחן, ושניהם שייכים להם, ואי אפשר למלאת להם את החסר משלחנם של אחרים.

בגמרא בתענית (כ"ה ע"א) מובא מעשה ברבי חנינא בן דוסא, שבעקבות העוני הגדול ששרה בו אמרה לו אשתו, עד מתי נצטער כל כך. שאל רבי חנינא, מה נעשה. ענתה אשתו, שיבקש רחמים שיתנו לו משהו. ואכן רבי חנינא ביקש רחמים, ונעשה לו נס שיצאה מהשמים כמין פיסת יד עם רגל של זהב. אחר כך ראה רבי חנינא בחלום שהצדיקים אוכלים על שלחן של שלש רגליים, ואילו הוא אוכל על שלחן של שתי רגליים. משסיפר זאת לאשתו, שאלה ומה נעשה כעת, אמר לה שיבקש רחמים שיקחו את הרגל. ואכן כך היה, יצאה יד מהשמים שלקחה את הרגל מזהב בחזרה. מסיימת הגמרא שהנס האחרון גדול יותר מהנס הראשון, עיין שם.

מעשה דומה לזה יש במדרש רות (פרשה ג' אות ד') ברבי חייא הגדול ורבי שמעון בן חלפתא, שרבי שמעון יצא והתפלל במערה של טבריה, וראה יד אחת מושיטה לו מרגלית אחת. הלך והראה את האבן לרבינו הקדוש, אמר לו, מנין לך את זה, זה מעשה ניסים, אל תמכור את האבן מהר, אלא קח שלשה דינרין ולך תקנה קניות לחג ולך לביתך. אמנם אשתו אמרה לו, וכי אתה רוצה ששלך יהיה חסר יותר מחברך מרגלית אחת לעולם הבא? אמר לה, מה נעשה? אמרה לו, לך תחזיר את מה שקנית למוכר, ואת הדינרים לבעליו ואת האבן לבעליו. רבינו הקדוש ששמע מכך, הצטער ושלח לקרוא לה. אמר לה רבי, כל הצער הזה את מצערת את הצדיק. אמרה לו, וכי אתה רוצה שהשלחן שלנו יהיה חסר בעולם הבא. אמר לה, אם יהיה חסר אני אמלא לכם. אמרה לו, רבי, בעולם הזה אנחנו יכולים ליהנות ממראה פניו, אבל על העולם הבא כבר אמר ריש לקיש, כל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו. רבי הודה לדבריה. וסוף המעשה שרבי שמעון החזיר את האבן לשמים.

והנה יש שני הבדלים בין המעשה הראשון למעשה השני. במעשה הראשון, רבי חנינא בן דוסא קיבל רגל של שלחן מזהב, ואילו רבי שמעון בן חלפתא קיבל מרגנית יקרה. ויש להבין מה ההבדל, מדוע זה כך וזה כך. ועוד, במעשה הראשון אשתו של רבי חנינא בן דוסא היא זו שרצתה לקבל את המתנה מהשמים מכח קשיי הפרנסה, ואילו במעשה דרבי שמעון בן חלפתא, אשתו של רבי שמעון היא זו שלא רצתה לקבל ממעשה ניסים, ואף התווכחה עם רבי. ואם כן, מה ההבדל בין שתי נשים צדקניות אלו.

והנה במעשה דרבי חנינא בן דוסא ביאר הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל ברוח חיים על המשנה באבות (פרק א' משנה ג'), שרבי חנינא בן דוסא קיבל כרעה דדהבא לרמוז לו בזה שיאכל בעולם הבא על שלחן של שתי רגליים, של עמוד התורה והעבודה. אבל את העמוד של גמילות חסדים הוא קיבל כאן

ובלכתך בדרך

מה יעשה מוישי עם הבמבה שהתחיל לאכול לפני העליה לרכבת?

מאכלים, ואינם דינם כפת.

מזאן נבוא לדון במעשה שלפנינו, לגבי אדם שהתחיל את אכילתו ברחוב וכדו', והוצרך לנסוע באמצע אכילתו במכונית. וכתב הגר"צ אבא שאול בשו"ת אור לציון (פרק י"ב אות ט"ו) שנחשב כעובר מחדר לחדר, שעל כך כתב המשנה ברורה

(סימן קע"ח ס"ק י"ב, ובביאור הלכה שם ד"ה בבית) שלכתחילה אין לשנות מקום מחדר לחדר, אך בדיעבד כששינה יש לסמוך על דעת הפוסקים ששינוי מקום מחדר לחדר לא חשיב כשינוי מקום לענין ברכה, ואינו מברך שוב ברכה ראשונה. וישנם הנוהגים להקל בזה לכתחילה, ויש להם על מה לסמוך.

ובספר אהלך באמיתך לבעל שו"ת בצל החכמה (סוף פרק י"א) כתב כי היורד בתחנה מן הרכבת לשתות כוס מיץ סודה וכדו', ועד שלא גמר לשתות כוסו חוזר אל הרכבת, צריך לחזור ולברך על שתייתו ברכבת, ואפילו אם בשעה שבירך היתה דעתו לחזור לרכבת ולהמשיך שתייתו שם. ואין חילוק בזה בין אם בשעה שבירך היה עומד בחוץ לפני חלון החנות שבה רכש את השתייה, ובין אם היה בפנים.

ויש לבאר שאינם חולקים, כיון שדין הרכבת שונה מדין מכונית. ולפי זה, בנדון שלפנינו, מן התחנה לרכבת לא גרע מבית לבית, ונכנס לקרון הרכבת הרי הוא כנכנס לבית, שכן הקרון בנוי כחדר ובית.

משום כך עליו לשוב ולברך, כדין הנכנס מבחוץ אל הבית, ואין זה כדין ההולך ממקום למקום שאין זה נחשב שינוי מקום, וככל האמור.

הוסיף האגרות משה (או"ח חלק ב' סימן נ"ז), כי הוא הדין אם התחיל לאכול בבית או בחנות, ובשעת הברכה התכוון לצאת לדרך, אך התעכב מעט בביתו או בחנות, שיכול להמשיך לאכול בדרך ללא ברכה נוספת [ומכל מקום, כמובן שיש להקפיד שהדבר לא יהיה מנוגד לדיני דרך ארץ].

ובספר ותן ברכה הביא בשם מרן הגר"ש אלישיב, שהוא הדין אם התחיל לאכול במכונית, שאף על פי שיוצא ממכוניתו ונכנס ויוצא לבתים או לאתרים מסוימים שבדרך, אינו חוזר ומברך. והטעם,

משום שקביעות אכילה במכונית לא חשיבא, ודינה כאוכל תוך כדי הליכה. אך הולכי דרכים שבירכו באמצע הדרך על מזונו או על פירות משבעת המינים, ודעתם היתה לגמור אכילתם במקומם, ואחר כך נמלכו בדעתם ורוצים להמשיך בדרכם ולאכול לאחר מכן, לא יעקרו ממקומם עד שיברכו ברכה אחרונה.

אכן, אם עברו ויצאו לדרכם ללא ברכה אחרונה, יכולים להמשיך אכילתם, ואינם צריכים לחזור ולברך אפילו כשהתרחקו ואינם רואים את מקומם הראשון. אולם אם בירכו על מאכלים שאינם מחייבים ברכה אחרונה, ונמלכו בדעתם והמשיכו בדרכם באופן שרואים את מקום אכילתם הראשון, יכולים להמשיך לאכול ללא ברכה נוספת. אך כשאינם רואים מקומם הראשון צריכים לשוב ולברך, דחשיב שינוי מקום. ודעת הגר"א שדין פירות משבעת המינים כדין שאר

משפחת כהן העליזה החליטה לצאת, עם כל בניה ונכדיה, לטיול בצפון הארץ. הימים ימי בין הזמנים, וכבישי הארץ עמוסים. לפיכך, החליט אבי המשפחה להפוך את הנסיעה לחווייה מרתקת, וקרא לכולם להצטרף אליו לנסיעה ברכבת.

ואכן, כך עשו. בהגיע היום המיועד עלו כולם אל הרכבת, וציפו בקוצר רוח לתחילת הנסיעה. הקטר צפר בתרועה רמה ויצא לדרך, ולפתע קפץ מוישי בן העשר וקרא: 'מה אעשה? בתחנה התחלתי

לאכול את הבמבה, ולא בירכתי ברכה אחרונה. האם כעת עלי לברך שוב?'

תלמידי החכמים הצעירים החלו לדון ביניהם בדיון זה, ולהעלות מדברי הפוסקים שעמדו בכך, וכפי שהובאו גם בספר שלהי דקייטא (סימן מ"א).

והנה, הלכה פסוקה בשולחן ערוך (או"ח סימן קע"ח סעיף ד'), שהולכי דרכים האוכלים דרך הילוכם יושבים ומברכים במקום סיום אכילתם.

וכתב המשנה ברורה שם, שהולכי דרכים לכולי עלמא יכולים ללכת ולאכול דרך הילוכם, לאחר שבירכו פעם אחת, גם אם לא רואים את מקומם הראשון מחמת מרחק הדרך, או שמפסקים אילנות ביניהם. והטעם, משום שהם לא קבעו את עצמם לכתחילה לאכול במקום שבירכו, ורק ללכת ולאכול רצונם, ולכן לא נחשבים כלל על ידי כך כעוקרים ממקומם.

לחידודא

נכנס חסיד אל הרה"ק רבי דוד מטאלנא זצ"ל, והסיח בפניו את חששו:

'שילמתי לפריץ על חכירות בית המרזח, והוא החזיר לי עודף. בטעות נתן לי עשרת אלפים רובל יותר, והלא טעות הגוי מותרת. אך אם ייזכר ויגלה שקיבלתי ממנו ולא אמרתי דבר, דמי בראשי! מה אעשה!?!'

'תנוח דעתך', הרגיע אותו הצדיק. 'הלא הפריץ אינו מתפלל שמונה עשרה, ומתי, אפוא, יהיה לו הזמן להיזכר בכך?...'

יש לחקור

- כתב המשנה ברורה (סימן קע"ז ס"ק א'), שאדם שאינו חפץ לאכול פת, אלא אוכל מעט ממנה כדי לפטור דברים הבאים בתוך הסעודה לשובע, יש להסתפק אם יכול לפטרה. ויש לחקור בדבר זה, האם דברים אלו נטפלים לפת כיון שלא היה חפץ באכילתה, וכל שכן כשאכל רק פחות מכזית לחם. או אולי כיון שדרך העולם לקבוע סעודה על פת, ברכת הפת פוטרתו בכל גווני.
- עוד יש לחקור בדיון זה שהפת פוטרת דברים הבאים בתוך הסעודה לשובע, האם זהו מדין עיקר וטפל מצד חשיבות הפת, כיון שהפת היא עיקר הסעודה. או דלמא, מה שפת פוטרת את שאר מאכלי הסעודה אינו מדין עיקר וטפל, אלא זהו משום החשיבות המיוחדת שיש לברכת הפת.

מדוע מברכים 'להתעטף בציצית', ולא 'להתעטף בטלית?'
משום שהציציות הן התלויות למטה, ונגררות על פני הקרקע בעונה ובשפלות - לכן הן העיקר.

(רבי יחזקאל מקוזמיר)

בשם אומר

הבית היהודי

הרה"ג יואב עובדיה ג'יבלי שליט"א

יסוד המחלוקת והשלום

כיצד נצמצם את רגש הקנאה והמחלוקת ונגיע לשלום אמיתי?

לפני כמה שבועות קראנו בפרשת השבוע על מחלוקת קרח ועדתו. כבר ידוע לכל ומפורסם בשער בת רבים, שקרח היה פיקח ותלמיד חכם עצום. הוא טען טענות חזקות, וסחף אחריו מאתים וחמישים ראשי סנהדרות אנשי שם. אבל אחרי הכל - נרשם קרח לדראון עולם, תחת השם 'מחלוקת קרח ועדתו'.

יש לנו להתבונן בנקודה יסודית מאד כאן, או יותר נכון - להתחקות אחר אדם אחד ששופך אור על כל הפרשיה התמוהה הזו, והוא אהרן הכהן. בשעה שקיבל משה רבינו את הנהגת עם ישראל הוא היה בגיל מאוחר מאד.

ועד אז, מי הנהיג אותם? אהרן!

הוא היה המוליך והמביא, על פיו ישק דבר, ובנוסף היה משכין שלום בין איש לאשתו (עד כדי כך שמספר המדרש שלאחר מיתתו של אהרן יצאו ללוותו כמה עשרות אלפי ילדים שנולדו בזכותו). כזה מעמד, כזה כח, ופתאום מגיע אחיו הצעיר שהתחנך (כביכול) על ברכי פרעה, ולאחר מכן ברח מפניו ולא נודעו עקבותיו, ועתה - לאחר שנים שהגיעו כבר לגיל גבורות - מגיע משה, וכל עמלו של אהרן עובר לידי.

איזו הרגשה זו?

אין לנו בכלל מושג!

ובכל זאת, נותן התורה מעיד עליו 'וראך ושמח בלב'. ושומה עלינו להבין: איך הגיע אהרן למדרגה כזו, שרגש הקנאה בכלל לא תפס אצלו?

התשובה לכך פשוטה מאד. אהרן אחז במדרגה של שלימות. הוא היה שלם עם עצמו וכשרונותיו, ולא דבר קטן הוא, שמכח כן זכה שהיו דבריו נשמעים להרבות שלום בעולם. כל זה בא לו מאמונה צרופה בה, שאין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא הנימה.

ממילא, כל הגישה משתנה. תחת קנאה עזה באה ההודאה על כך שזיכיהו השי"ת להנהיג את ישראל במשך שנים ארוכות, אבל מכאן ואילך השתנה הייעוד, ואין זו ירידה בדרגה. זהו השלום שהאוחז בו נקרא 'שלם', שאינו תלוי כלל בדבר זה או אחר.

מה שאין כן קרח, שלא היה מוחזק במידה זו, ותמיד הרגיש שהשני חי על חשבוננו. וזהו היסוד של מחלוקת, שהמחזיק בה מרגיש שהוא רק חלק ולא שלם [וכמוכן, יש לציין שאנו עוסקים באנשים רמי מעלה, ואין הדברים כפשוטם אלא אלו מדרגות גבוהות ובחינות דקות מאוד. ברם, עלינו מוטל להפיק את הלקח ומוסר ההשכל מכך].

והדברים אמורים גם לעניינינו: יסוד כל המחלוקות בין איש לאשתו, נובע מכך שאחד מהם מרגיש רק 'חלק', ושהחלק החסר כביכול 'גזול' בידי של השני... דבר זה דורש עבודה עצמית רבה, היאך לעבוד על עצמו ולדעת מה ייעודו האמיתי. ותן לחכם ויחכם עוד.

שולחן מלכים

הרה"ג יוסף צברי שליט"א
רב ומו"ץ באלעד

מפניני חכמי תימן על פרשיות החודש

כתיבת המסעות להודיע את השגחתו יתברך / דרך התוכחה הראויה / הרמז לשמירת השבת בתשובה אל ה' / ספרי התורה הקדושים שמנעו את גניבתם

פרשת מסעי

'ויכתוב משה את מוצאייהם' (ל"ג, ב')

ביאר רבינו דוד עזני זצ"ל במדרש הגדול, כי הטעם שנכתבו המסעות בתורה, הוא כדי להודיע לכל אומות העולם - שלא יחשבו שתענו ישראל במדבר זמן כה רב, אלא שנסעו על פי ה' שהשיג עליהם בהשגחה פרטית, בכל אותם השנים שהיו במדבר.

וכך דקדק וכתב: 'ויכתוב משה', למה נכתבו המסעות?

אלא, אמר משה בינו לבין עצמו: אם אין אני כותב המסעות מיציאת מצרים ועד היום הזה, למחר יאמרו אומות העולם: כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא ניתן להן קורת רוח, אלא היו מהלכים ביום ובלילה, מפני שתענו במדבר. לכך כתב כל המסעות, כדי שידעו אומות העולם, שאי אפשר שיתעה אדם בכמו מקומות אלו המנויים ארבעים שנה, כל שכן שש מאות אלף איש, וכדי שידעו שלא התאחרו ישראל במדבר ארבעים שנה, אלא בשביל מה שאירע להן, לכך כתב כל המסעות.

פרשת דברים

'אלה הדברים' (א, א')

מפסוק זה למד הגאון רבי יהודה גזפאן זצ"ל בחיבורו פנים חדשות, כי אין לאדם להוכיח את חבירו ברבים, כדי שלא יתבייש. אמנם, בדברים שהם נוגעים לרבים ניתן להוכיח את הרבים בציבור, שכן אין דברים אלו גורמים למי מהציבור להתבייש.

וכך כתב: שמא יש לומר, שמכאן ראייה למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שאסור לו לאדם להוכיח את חבירו ברבים, שנאמר 'הוכח' - בצנעא. וזהו שאמר כאן: 'אל כל ישראל', רצונו לומר שמשה הוכיח את ישראל רק בדברים שהם תוכחה הנוגעת לכל ישראל, שעל ידי זה אינם מתביישים זה מזה, אבל תוכחת יחיד לא הזכיר - כדי לא לביישו.

פרשת ואתחנן

'בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו' (ד, ל')

באופן נפלא ביאר הגאון רבי שלמה בדיחי זצ"ל בספרו עולת שלמה, כי כאן רמז הפסוק על ענין שמירת השבת, שעל ידה עתידין ישראל לצאת מגלותם.

וכך למד מלשון הפסוק 'ושבת', אותיות ושבָּת, בפתח וקמץ. כלומר, שאם ישמרו כל ישראל שבת אחת כהלכתה כשהם בגלות, מיד נגאלין, והוסיף הרב לבאר את המשך הפסוק: 'עד ה'

אלהיך', עד אותיות דע, על דרך הפסוק 'בכל דרכיך דעהו וכו', ועל דרך שאמר דוד לשלמה 'דע את אלהי אביך וכו'. וכדאי היא מצות שבת להגן, שעל ידה יצאו מהגלות, וכמו שאנו אומרים בנוסח ההגדה: אילו נתן לנו את השבת וכו' - דיינו!

פרשת עקב

'ושמתם בארון' (י, ב')

בעיר איב, על אם הדרך המרכזית בין צנעא וערי המרכז לעיר עדן, שכן בית הכנסת של משפחת אהרן. בבית כנסת זה היו שני ספרי תורה עתיקים ומקודשים, שנכתבו בידי סופרים צדיקים בקדושה מיוחדת, ואשר היו ידועים בקהל בשגב מעלתם.

באחד הימים, חמדו גנבים את אחד מספרי התורה. באישון לילה ואפילה באו, לקחו את ספר התורה, ופנו לילך עמו לבית מחבואם. באמצע הדרך, רעד ספר התורה בידיהם והזדעזע כולו. הגנבים שנבהלו עד עמקי נשמתם, הניחו את ספר התורה באמצע הדרך וברחו לנפשם.

ראש בית הכנסת, רבי חיים אהרן זצ"ל, עלה על יצועו. והנה, בחלומו הוא רואה את ספר התורה המקודש. מתוך החלום הוא שומע קול, המורה לו לגשת למקום פלוני ולקחת משם את ספר התורה השייך לבית הכנסת שלו. מיד קם רבי חיים מחלומו, ניגש לאותו מקום, מצא את ספר התורה מונח שם, והחזירו בכבוד ויקר למקומו הקבוע.

עוד מספרים בני המשפחה, על ספר תורה מקודש שהונח בבית הכנסת שלהם, על ידי אחד מבני המקום. כאשר נפטר האיש, רצו יורשיו להוציא את הספר מבית הכנסת ולהחזיקו ברשותם. רבי חיים טען כי הספר הונח בבית המדרש לשימוש הרבים, ואין זה מכבודו וקדושתו כי ישמש לצרכים פרטיים. טענותיו לא הועילו, והצאצאים לקחו את ספר התורה השייך לאביהם לביתם.

לא עבר זמן מה, והנה החלו להישמע רעידות מהמקום שמונח בו הספר. בני המשפחה הבינו כי הספר מקפיד על כך שהוציאוהו ממשכן ה', ונתנוהו בבית פרטי. בחששם כי רב, פנו לרבי חיים אהרן, וביקשו ממנו כי יבוא לביתם ויקח את הספר בחזרה לארון הקודש. רבי חיים שלח את בנו אברהם, שילך ויחזיר את הספר למקומו. וכך העיד רבי אברהם, כי כאשר הגיע עם הספר בידו סמוך לארון הקודש, במרחק של כשני מטרים, קפץ ספר התורה המקודש מידי ונכנס לארון הקודש, כאומר: 'פה אשב כי איזיתיה'!

אוצרות מלכים

לימוד התורה לא פסק מעולם אצל אבותינו ורבותינו גאוני הדורות, אשר חרף תלאות הזמנים התמסרו בכל כוחם לשקוד על דלתותיה של תורתנו הקדושה יום יום, לצלול במעמקה, לעיין בנבכי צפונותיה ולהורות הלכה למעשה לכל דורש דבר ה' ממאורותיה, כי אין לנו שיעור בלעדית ואין אומתנו אומה אלא בה.

בזכות עיסוקם הרב בתורה והוראה, נשתמרו בידינו עד היום הזה תשובות וחיידושים רבים מאת רבני תימן לדורותיהם. תשובותיהם בהלכה מתייחדות על פי רוב בדרך הקיצור, כמו שאמרו חז"ל בפסחים ג' ע"ב לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, אולם לצדן יש גם כאלו שניחנו באריכות השופעת חריפות ובקיאיות.

כמובן שתועלת גדולה יש להפיק מגנזי תורתם, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ובייחוד בתשובות בהן מתבאר דבר הלכה למעשה.

בקונטרס חדש ונכבד, בשם **אוצרות מלכים**, נאספו, נקבצו ונסדרו ערכים רבים בעניני הלכה, מנהג ומסורת, מגנזי גאוני רבני תימן לדורותיהם.

הערכים מציינים לשאלות ותשובות, חיידושים והערות, פסקים והגהות, קטעי חיבורים, ואף משפטים ספורים מתוכם המשוקעים בחיבורים ומאמרים שנדפסו באכסניות שונות. מקורות הערכים הינם מתוך מגוון ספרי הלכה וש"ת, פירושים וביאורים על חיבורים שונים, מאספים תורניים וכתבי עת רבים ונדירים.

תועלת מפתח זה היא בעיקר ללומדים העוסקים בעניני הלכה, וחפצים לדעת האם רבני תימן זצ"ל גילו דעתם בנושאים אלו, כיון שפעמים רבות דבריהם טמונים בחיבורים נדירים שטורח רב בהשגתם. כמו כן, תועלת נוספת יש במראי מקום אלו, כאשר בכך ניתן למצוא תשובות וחיידושים שהיו עלומים עד עתה, ולהחזירם בעריכה מחודשת כדרכה של תורה, לטובת יושבי בתי המדרשות.

סדר המפתח הנו על פי ארבעת חלקי שלחן ערוך, ובסופו מצוינים פירושים ופסקים בענינים נוספים, כללי הוראה, דקדוק ומסורת, אודות ספרים וסופרים, וכן הגהות וחיידושים שנדפסו כסדרם על חיבורים שונים. לא נותר לנו אלא לחתום בציטוט מדברי הסיוע למבוא הקונטרס, והדברים מעידים בעד עצמם: 'אי"ה יסייע מפתח זה בבחינת מאסף לכל המחנות, לדלות אוצרות יקר ולחשוף מעט מצפונות גנזי מלכים, מאן מלכי רבנן. ויהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידינו, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'.

להשגת הקונטרס: 'נוסח תימן', רח' בירנבוים 26 בני ברק, טל' 03-6781444.

במדור זה בעזרת ה' תתפרסמה סקירות קצרות על ספרים שונים, קדמונים ובני זמננו. מחברי ספרים המעוניינים לפרסם את ספרם במדור זה, אנא יצרו קשר עם המערכת.

היכי תמצוי?

- מהיכן לומדים שאין זו דרך ארץ לשבוע מבושר?
תשובה: 'בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע' (שמות ט"ז, ח')
- מי בא ברוח מזרחית ויצא ברוח מערבית?
תשובה: הארבה, בא ברוח הקדים שהיא רוח מזרחית, ויצא ברוח ים שהיא רוח מערבית.

ההצלה הפלאית

שְׁלֵהֲבַת הַנֵּר שֶׁהֵבִיֵאָה לְמוֹתוֹ שֶׁל בֶּן הָאִימָאם

סִיף אֶל אֶסְלָאם, בְּנוֹ שֶׁל הָאִימָאם אֶל מְנַצֵּר, שְׁלִיט תֵימָן, הָיָה מְעֻרָב בֵּין הַבְּרִיּוֹת, וְהָיוּ לוֹ קְשָׁרִים רַבִּים עִם הַיְהוּדִים. וְכֵן מְסַפֵּר עָלָיו בְּסֵפֶר תֵימָן: בְּעֵבְרוֹ פָּעַם בְּשִׁכְנֵה הַיְהוּדִית בְּצִנְעָא הַבְּרִיָה, הַבְּחִין הַנְּסִיף בְּבִתּוֹ שֶׁל רַב הַיְהוּדִים. הוּא חָפֵץ לְשִׂאתָהּ לְאִשָּׁה, אֲף הִסְתִיר מֵאֲבִיו מוֹלִידוֹ אֶת רְצוֹנוֹ זֶה.

יִם אֲחָד בְּקֶשׁ אֶת יְדָה מֵאֲבִיָה, וְהֵבִיעַ אֶת רְצוֹנוֹ לְבֹא אֶתָהּ בְּבְרִית הַנְּשׂוּאָיו, גַּם מִבְּלִי לְטַל רְשׁוֹת מֵאֲבִיו. אֲף הָרַב סָרַב: 'בְּתִי יְהוּדִיָה', טָעוּ, 'הִיא לֹא תִמְוִיר אֶת דָּתָהּ וְאֲנִי רַב, וְאִינְנִי יִכַל לְהִסְפִים לְבִקְשָׁת יוֹרֵשׁ הָעֵצֶר, גַּם אִם אֲנִי מְכַבְּדוֹ מֵאֲדָל!'

בֶּן הָאִימָאם דָּרַשׁ בְּתַקְףָּהּ אֶת בֵּת הָרַב, וְאֶת דְּרִישָׁתוֹ לִנְהָ בְּאִיּוֹם: 'אִם לֹא אֶקְבַּל אֶת מִבְּקָשִׁי, אֶעֱשֶׂה שְׁמוֹת בְּיְהוּדֵי תֵימָן!'

כְּשָׂרָאוּ הַיְהוּדִים כִּי הֵם בְּצָרָה צָרוּרָה, הִחְלִיטוּ לְהִבְיֵא אֶת הַדְּבַר בְּפִנֵי הָאִימָאם עֲצֻמוֹ, וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַתְּעַרְבוּתוֹ וְעִזְרָתוֹ. אַחֲרֵי שֶׁסְּפָרוּ לוֹ אֶת הַפְּרִשָּׁה פְּלָה, שֶׁאֵלֹוּהָ אִם יִתְּכֵן שִׁיּוֹרֵשׁ פְּסָאוּ יְרִשָּׁה לְעֲצֻמוֹ לְהִטִּיל מוֹרָא עַל עַדָה שְׁלִמָה, וְכָל זֹאת בְּגִלְל לְהִיטוֹתוֹ לְהִשְׁיֵג בֵּת הַיְהוּדִים?

הָאִימָאם הַבְּטִיחַ לְדַבֵּר עִם בְּנוֹ, וְלְהִסְבִּיר לוֹ כִּי אֵין זֶה מְקַבֵּל בְּמִשְׁפַּחַת בֵּית הַמְּלוּכָה הַתֵּימָנִי, לְשִׂאת יְהוּדִיָה לְאִשָּׁה. לְמַחְרַת הַיּוֹם הַזֶּמִין אֶלָּוִי הָאִימָאם לְשִׁיחָה אֶת בְּנוֹ, וּבִשְׁיחָה אָמַר לוֹ הָאֵב - בֵּין הַשָּׂאָר: 'בְּנִי הִקְרָ, בְּאוֹ אֵלֵי הַיְהוּדִים וְהוֹצִיאוּ עָלֶיךָ שֵׁם רַע. הֵאֵם אֶמְנֵם רוֹצָה אֶתָהּ לְשִׂאת לְאִשָּׁה בֵּת הַיְהוּדִים? גְּלַה נָא לִי וְאֲדַע!'

'אֲבִי הִקְרָ, הַשִּׁיב הַבֶּן. 'אוֹמַר לָךְ אֶת הָאִמָּת. חָפֵץ אֲנִי בְּבֵת הַיְהוּדִים, וְאִם לֹא תִהְיֶה לִי לְאִשָּׁה, אֲטִיל אֶת עֲצֻמִי מִגַּג הָאֶרְמוֹן!'

הַמְּלָךְ נִסָּה לְהַרְגִיעוֹ, וְטָעַן לְעַמְתּוֹ: אֶת מְנַהֲגֵי יִשְׂרָאֵל.

לקט דיני ומנהגי חודש אב

מיעוט השמחה

שנינו במשנה (תענית פרק ד' משנה ו'), 'משנכנס אב ממעטין בשמחה'. ורמז לכך הנביא זכריה, 'הַאֲבָבָה פְּחָדָשׁ הַחֲמִשִּׁי הַנָּזֵר פֶּאֶשֶׁר עָשִׂיתִי זֶה פְּמָה שְׁנָיִם' (זכריה ז', ג'). הנה עיקר שאלתו היתה, האם אף עתה כאשר בית המקדש (השני) בנוי, יש לי לבכות ולהתענות? ומדוקדק מניסוח שאלתו, שלא שאל על 'יום' תשעה באב שהוא הרי המתבקש בזאת, אלא על כללות חודש אב, 'האבכה בחודש החמשי'. נשמע מכאן שכל החודש בכלל הבכי והאבל. ומכאן אפשר להביא סמך לנאמרו במשנה הנזכרת, ש'משנכנס - חודש - אב ממעטין בשמחה' [וכן אפשר הוא להידרש מהאמור שם בגמרא (תענית כ"ט ע"ב), 'והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתי' (הושע ב, י"א)]. והנה מיעוט בשמחה האמור בחודש זה, מתבטא במספר מישורים. הרוחני, ההלכתי והמנהגי.

המישור הרוחני. הוא האמור שם בגמרא כפועל יוצא ממיעוט שמחה הנאמר במשנה, 'הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לישתמיט מיניה באב דריע מזליה'. היינו מי שיש לו דין עם גוי, ישתמט מלדון עמו בחודש זה, כיוון שמזלו רעוע. והביא זאת מרן בשולחן ערוך (סימן תקנ"א סעיף א'). וכתב מהרש"א (חידושי אגדות, כ"ט ע"ב), 'הגם שאמרו אין מזל לישראל, מכל מקום מגלגלין זכות ליום זכאי (חודש אד) וחובה ליום חובה'. וכיון שכך, אמרו חכמים שבכל כיוצא בזה שיש בו ענין שמירת הגוף והנפש, יראה לדחותו לאחר חודש אב, ולכל הפחות לאחר תשעה באב. כגון אדם שיש לו ניתוח שיכול להידחות, ידחננו. וכן ציינו חכמי הזמן, שיראה לא להיכנס בימים אלו לבית חדש, משום דלא מסמנא מילתא.

המישור ההלכתי. מיעוט במשא ומתן של שמחה, כגון קניית צרכי חופה, ורהיטים חדשים לבית החתן והכלה. אלא אם כן החתונה היא סמוכה מיד לאחר תשעה באב, ואין אפשרות להתכונן כראות. או שיש חשש שיתייקר לאחר התענית. וכן יש למעט בבנין של שמחה, היינו בנין של נוי והרווחה שאינו לצורך מגורים. וכגון שבונה יחידת דיור על מנת להרוויח בה (ויש לו כדי פרנסתו). וכן אין לשפץ את ביתו או לצבעו בימים אלו, אלא אם כן נעשה למטרת הדיוור בבית, כגון שיש לו נזילה בתוך ביתו, ולא יכול לדור בבית זה מחמת כיעור הקירות או טחב וכדו'. שבנין של שמחה נאסר ולא של הפסד. וכן מותר לו להתקין מזגן, היות שבימים חמים אלו, אינו להרווחה אלא לצורך ממשי (ומדובר שקנאו כבר קודם ראש חודש אב). בנית מעקה או סורגים לבית במקום המחויב, פשוט שמותר, שמקיים בכך מצות עשה מן התורה. וכן נאסרה נטיעה של שמחה, והיינו נטיעת עצי נוי, שתילת דשא ופרחים. אולם טיפול בגינה קיימת, כגון ניכוש עידור וכדו', מותר.

המישור המנהגי. נהגו ברוב ככל תפוצות ישראל שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מראש חודש אב ועד התענית. אולם אצלינו כולם לא נהגו למנוע מכך, אלא אוכלים ושותים כרגיל, עד סעודה

מפסקת, שאז מן הדין אסורים לאכול בשר, ונמנעים אז אפילו מבשר עוף [ואלו המונים אותנו לאמור, שמרן הקדוש התבטא בחומרא על האוכלים בימים אלו בשר, שפורץ גדר הוא וישכנו נח"ש וכו' (שולחן ערוך סימן תקנ"א סעיף י"א), הנה לא ראו ולא הביטו היטב לשון קדשו, או שכן ראו רק לא הגידו, שלא כתב את דבריו אלא רק למקום שנהגו להימנע מכך, וכמו שהוא בכל מקום בו פורצים גדרן של ראשונים. אולם לאלו שלא נהגו להימנע, אין דבריו מכוונים כלל ועיקר. ופשוט שיכול להמשיך כמנהג אשר נהגו אבותיו].

תפירה

נהגו מקצת נשים אצלינו שלא לתפור בימים אלו בין לצורך עצמן בין לצורך אחרים, וסמך להן מדברי הירושלמי (פסחים פרק ד' הלכה א'). והאמור הוא בתפירת בגדים חדשים בלבד, אולם לתקן קרעים ולתפור כפתור או לעשות טלאי, מותר הדבר, ואף על ידי מכונת תפירה ומעשה אומן.

תשעה באב שחל בשבת

מכיוון שהשנה חלה התענית ביום ראשון (דחוי), אין דיני שבוע שחל בו תשעה באב. ועל כן מותר לכבס, וללבוש מכובס כרגיל. וכמו כן אין איסור תספורת בשבוע זה (למי שאבותיו נהגו כפי עיקר הדין, להימנע מכך רק בשבוע שחל בו תשעה באב. יעויין גליון 'חדש בקרב' לחודש תמוז). וראוי הוא הדבר למנוע מלהסתפר מספר ימים קודם התענית, כדי שלא יכנס כחתן ל'יום מר זה, יום בכיה לדורות'. ויעויין בית יוסף (סימן תקנ"א) בשם ספר הכל בו לגבי 'מנהג הזקנים'.

השנה חל יום תשעה באב ביום השבת, ועקב כך נדחתה התענית ליום ראשון. ולהלכה קיימא לו, שאין נוהגים כלל מנהגי אבלות ביום השבת, אף לא אבלות בצנעא (שולחן ערוך סימן תקנ"ד סעיף י"ט). וכל שכן שמותר ללמוד תורה כרגיל.

לאחר תפילת מנחה מנהג השאמי שלא לומר 'צדקתך', ואילו הבלדי אומרים כרגיל.

סעודה שלישית של שבת היא הסעודה בה מפסיק לתענית, ולכן צריך להקדימה כדי שיעור זמן שיוכל להפסיק מלאכול לפני השקיעה. ואוכל בה כל מה שיחפוץ, ואם נזדמנו בה יותר משלשה אנשים עושה בה זימון כרגיל.

מים אחרונים יכול לעשות גם לאחר שקיעת החמה, כיוון שאינו נוטל אלא עד סוף קשרי אצבעותיו, ואינה רחיצה של תענוג. ויזהר שלא יעביר את הלחלוחית על שפתיו.

אין לשטוף כלים בשבת זו משום הכנה מקודש לחול. וכן אינו יכול לשטפם בתשעה באב, משום איסור מלאכה, רק לאחר חצות אפשר להקל.

מוצאי שבת - ליל התענית

מששקעה החמה נאסר בכל חמשת העינויים, אולם מפני כבוד השבת כיוון שעדיין לא יצאה השבת, אין הראות בה כל סימני אבלות. ולכן יש לפשוט את

מלבושי השבת וללבוש תמורתן את בגדי החול, וכן לישב על גבי קרקע, רק לאחר יציאת השבת (עיין שתילי זיתים סימן תקנ"ג ס"ק ב'). ויאמר קודם לכן, 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. ולכן יראו לאחר את זמן התפילה בבית כנסת במקצת, כדי שיוכלו להתארגן בבית כמות. אולם המנעלים שעליו, כיוון שהם מכלל חמשת העינויים, יראה לחלצן מבעוד יום היינו זמן ניכר קודם השקיעה, וילבש נעלי בית וכיוצא בזה, כדי שלא יראה שעושה זאת משום התענית. ובצאת שבת ינעל עליו את הנעליים הראויות לתשעה באב.

הבדלה

הבדלה במוצאי שבת נעשית בתפילת ערבית בברכת חונן הדעת. והבדלה על הכוס יעשה במוצאי התענית היינו ביום ראשון בערב. ויודיע לרבים לעשותה אז, כי רבים שוכחים לעשותה במוצאי התענית, ואם אכלו או שתו, אינם יכולים לעשות הבדלה יותר, מלבד אם שתו מים. ולא יעשנה בשבת מפלג המנחה כיוון שנמצא מקבל על ידי כך התענית, וכיצד ישתה מן הכוס.

הבדלה במוצאי שבת נעשית בתפילת ערבית בברכת חונן הדעת. והבדלה על הכוס יעשה במוצאי התענית היינו ביום ראשון בערב. ויודיע לרבים לעשותה אז, כי רבים שוכחים לעשותה במוצאי התענית, ואם אכלו או שתו, אינם יכולים לעשות הבדלה יותר, מלבד אם שתו מים. ולא יעשנה בשבת מפלג המנחה כיוון שנמצא מקבל על ידי כך התענית, וכיצד ישתה מן הכוס.

מי שאינו מתענה, יעשה הבדלה במוצאי שבת על הכוס, במיץ ענבים או בחמור מדינה. ומה טוב שיפטור את שאר בני ביתו בהבדלה בעתה ובזמנה, ולא יצטרכו יותר לעשות הבדלה במוצאי התענית. וכל זה מי שצריך לאכול, שאם מספיק לו בשתיה בלבד, כגון חולי כליות, אינו צריך לעשות הבדלה. קטנים, אף שאוכלים בתענית, מנהגינו שאינם מבדילים.

יש להדגיש שאף על פי שהשנה מותרים בכובס בשבוע שחל בו תשעה באב כאמור, מכל מקום בתשעה באב עצמו פשוט שאסור ללבוש מכובס. ולכן יראה להכין לעצמו קודם השבת בגדים שהשתמש בהם, כי אין ללבוש בגדי שבת ביום התענית.

מעוברות ומניקות מתענות כרגיל אף בתענית דחוייה, אלא אם כן אינן חשות בטוב, שדינם בכך כחולה שאין בו סכנה שפטורות מן התענית. וכן בעלי הברית מנהגינו שמתענים כרגיל (פעולת צדיק חלק ג' סימן קמ"ז).

ואחתום במה שפתחנו, שהקב"ה השיב לנביא זכריה על אשר שאלו, שאמנם יש להם להתענות אף כשהבית בנוי, אולם לעתיד לימות המשיח יתבטלו התעניות, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, כמו שנאמר, 'כֹּה־אָמַר ה' צְבָאוֹת צוּם הָרְבִיעִי וְצוּם הַחֲמִישִׁי וְצוּם הַשְּׁבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוָה לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אֲהַבִּי' (זכריה ח), אמן כן יהי רצון.

"חנוך לנער
על פי דרכו"

בנין נעורים

הרה"ג בועז משה שליט"א
משגיח בישיבת 'דרך חיים'

חשיבות ההקפדה על סגנון הלבוש הישיבתי

שאלה: הנהלת הישיבה שבה אני לומד, מקפידה על אופי הלבוש והתספורת של התלמידים, שיהיה כמקובל בקרב בני הישיבות. אולם הדבר קשה עלי מאד, מפני שבמקום מגורי סגנון הלבוש וההופעה שונה, ומידי פעם הנני תוהה, מה רע אם אתלבש בצורה הנוחה לי, גם אם אינה הולמת את צורת הלבוש הישיבתי, הלא העיקר הוא הפנימיות?

תשובה: הרמב"ם (בפרק ו' מהלכות דעות הלכה א') כתב: 'דרך ברייתו של אדם, להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג במנהג אנשי מדינתו. לפיכך, צריך אדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד מעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם'.

האדם מטבעו מעוניין להיות מקובל בחברתו, ובהתאם לכך הינו משתדל להתאים את הנהגתו בכלל, ואת סגנון לבושו והופעתו בפרט, למוסכמות המקובלות בחברתו.

הסתגלות בן הישיבה לאופי הלבוש והתספורת המקובלת בקרב בני הישיבות, מבטאת אפוא את מידת השתייכותו לחברה הישיבתי, ואת מידת ריחוקו מחברת יושבי הקרנות.

אכן, כפי שהזכרת בשאלתך, העיקר הוא הפנימיות, אולם כשם שמעשים חיצוניים מסוגלים להשפיע על הפנימיות, לטוב או חלילה להיפך, וכפי שכתב בספר החינוך (מצוה ט"ז): 'כי האדם נפעל כפי פעולותיו'. כך סגנון הלבוש וההופעה, למרות היותם ענינים חיצוניים, הם משפיעים רבות על ההשתייכות הפנימית של בן הישיבה לעולם התורה.

דוגמא לכך ניתן למצוא במצות התורה שלא ללכת בחוקות הגויים, וכפי שכתב הרמב"ם (בפרק י"א מהלכות עבודה זרה הלכה א'): אין הולכין בחוקות הגויים, ולא מדמין להן, לא במלבוש ולא בשיער וכיוצא בהן, שנאמר 'ולא תלכו בחוקות הגוי וכו'', הכל בענין אחד הוא מהיר שלא ידמה להן. אלא יהיה הישראלי מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, וכן הוא אומר 'ואבדיל אתכם מן העמים'.

הרמב"ם מפרש, שהציווי להתבדל מהגויים בעניני המלבוש והשיער, הינו כדי שנתרחק בכך מדעותיהם וממעשיהם, ובדומה לכך, שומה עלינו, בני הישיבות, להתבדל מיושבי הקרנות בעניני המלבוש והשיער, כדי שנתרחק בכך מדעותיהם וממעשיהם.

עם זאת, יש להדגיש, כי קיימים הבדלים בסגנון הלבוש וההופעה בתוך חוגי בני הישיבות עצמם. ישנם אסכולות ישיבתיות הדוגלות בהופעה נאה ומכובדת, על מנת לרומם את מעמדם של לומדי התורה, וכמו שאמרו בגמרא שבת (דף קמ"ה ע"ב) שתלמידי החכמים שבבבל היו מקשטים את עצמם בלבושים נאים, מפני שבני המקום לא היו בני תורה כל כך לכבדם מחמת תורתם, והיו מכבדים אותם מחמת לבושיהם, שנראים חשובים (ויעוין בגמ' שבת דף נ' ע"ב, ובפירוש רש"י פרשת ראה י"ד, א', ובמסילת ישרים פרק י"ג). ומאידך, ישנם אסכולות ישיבתיות השוללות בכל תוקף את העיסוק ביפוי הגוף ולבושו, בחשש מפני הנזקים הרוחניים העלולים להיגרם מהנהגה כזו [וכמו שאמרו בגמרא תענית (דף ז' ע"א), שהתורה מתקיימת בכלי מכווער יותר מבכלי נאה. וכתבו התוספות שם, שאילו היו לומדי התורה שונאים את היופי, היו תלמידי חכמים ביותר. ויעוין בקונטרס 'תפארת האדם' מרבנו ה'חפץ חיים' פרק ו' מה שכתב בענין זה], אולם, אלו ואלו מודים, שאופי הלבוש של בן הישיבה מוכרח להיות שונה מסגנון הלבוש הרחובי, על מנת להדגיש ולהבליט את יחודו ורוממותו של בן הישיבה.

ואסיים בתפילה, שכשם שנגאלו ישראל ממצרים בזכות שלא שינו מלבושם, כך נזכה בזכות זו להיגאל מהגלות שאנו מתאבלים ומתאוננים בימים אלו עליה, במהרה בימינו אמן.

הבריאות כהלכה

הרה"ג יחזקאל אסחייק שליט"א

'רפואה ציבורית' ו'רפואה אישית'

הדילמה של רופא המשפחה שלנו - תרופה או שינוי באורח החיים?

לשמור על בריאותו, ולא לסמוך בעינים עוורות על הרופא והרפואה הציבורית.

להמחשת הדברים, אצטט מאמר רפואי של ד"ר שלמה וינקלר שהופיע בכתב העת הישראלי לרפואת המשפחה (גליון 79, כרך 11). נושא המאמר: 'דיאטה בריאה, נתן (מלח) ויתר לחץ דם'. רקע: קשרי הגומלין בין יתר לחץ דם ותזונה, הם בעלי חשיבות רבה לבריאות הציבור.

מטרת החוקרים היתה לבדוק האם לדיאטה דלת נתן ולידיאטה מסוג מסוים, ישנה השפעה על לחץ הדם.

לסיכום, תוצאות המחקר הראו על ירידה של 7.1 מ"מ כספית בנבדקים בריאים ולירידה של 11.5 מ"מ כספית במטופלים הלוקים ביתר לחץ דם.

בעקבות מחקר זה, מציג ד"ר וינקלר נושא לדיון, וכך הוא כותב: 'בקריאת העבודה עולה שוב הדילמה כרופא, מה עלי להעדיף? מתן תרופה או שינוי באורח החיים? החוקרים הצליחו להראות שניתן להגיע לירידה משמעותית בלחץ הדם בהתערבות לא תרופתית, אולם אנו יודעים עד כמה קשה להביא לשינוי באורחות החיים של המטופלים שלנו. החוקרים מציעים לעומת זאת כיוון מעניין להתערבות והוא שינוי תכולת הנתרן (המלח) במזון הקניו, כדרך השפעה כופה ומוסווית על היצרנים.

כלומר, יש כאן נסיון להתמודד עם בעיה רפואית שיש לה השפעות משמעותיות על בריאות כלל הציבור - בגישה כללית, שאיננה בהכרח מיטבית עבורך, במקרה למשל שאתה הינך מאלו שכך מסוגלים לשנות את אורחות חייהם. ישנן לכך דוגמאות נוספות, כגון תוספת פלואור למי השתייה ועוד.

אך עד אז מוטלת עלינו החובה - כרופאי משפחה - להזכיר לחולים את התרומה של דיאטה נכונה לאיזון לחץ הדם'.

מתוך הספר 'חיים בריאים כהלכה'.

להזמנת הרצאות ושאלות:

03-6187876

נקטתי בכותרת לשון 'רפואה אישית' להבדיל מ'רפואה פרטית', זאת כדי שלא תחשוב - קורא יקר - שאני מפנה אותך בדוקא ל'רפואה פרטית' יקרה, בפרט בזמנים אלו, שהפרוטה איננה מצויה. ברצוני רק להצביע על הכיוון של שתי השיטות - הציבורית והאישית וההבדל שביניהן. אם תבין אותן ותפנים את ההבדל שביניהן, תשכיל להשתמש בעקרונות של 'רפואה אישית', גם בהיותך קשור לרפואה הציבורית. תוכל למשל לפנות אל רופא המשפחה שלך ולבקש או לדרוש ממנו בדיקות מעקב תקופתיות, בכדי ללמוד על המוגמה של בריאותך, האם היא מתמידה או נחלשת.

עליך לבקש מהרופא שיצביע לך בתוצאות הבדיקות על הדברים המשמעותיים עבורך. כמו כן תוכל לדרוש במקביל, שיפנה אותך לדיאטן או דיאטנית של הקופה. כל זה יכול להעשות גם במסגרת רפואה ציבורית.

הבה ונראה כיצד פועלת הרפואה הציבורית.

העיקרון עליו מושתתת הרפואה הציבורית הוא: השימוש בתרופות כאמצעי ריפוי, ולא ברפואה מונעת. אמנם קרוב לוודאי, כי בסופו של דבר עלות שימור הבריאות זולה לאין ערוך מאשר הריפוי לאחר מעשה, בעת מחלה, אך זוהי השקעה שאת מחירה משלמים היום ואילו את פירותיה רואים רק בעוד הרבה שנים, ולמערכות הבריאות שבקושי מחזיקות את עצמן מבחינה כלכלית אין את הכסף להשקעות לטווח ארוך. רופא שירצה לרפא כל חולה באמצעות רפואה מונעת, המערכת תפלוט אותו החוצה והוא ישאר ללא פרנסה. כידוע לכל, הרופא שהינך פוגש הינו נציג הרפואה הציבורית, ועליו לתת דו"ח לשולחיו, תוך שהוא מקבל הנחיות על מגבלות של זמן (כך וכך חולים עליו להספיק לקבל תוך זמן מוגבל) וכסף (כך וכך העלות של כל תרופה, בדיקה וכדו').

זאת ועוד, לרפואה הציבורית ישנן עקרונות המתאימים לכלל החולים, ואינם לוקחים בהכרח בחשבון את טובתך האישית. לכן על כל אחד

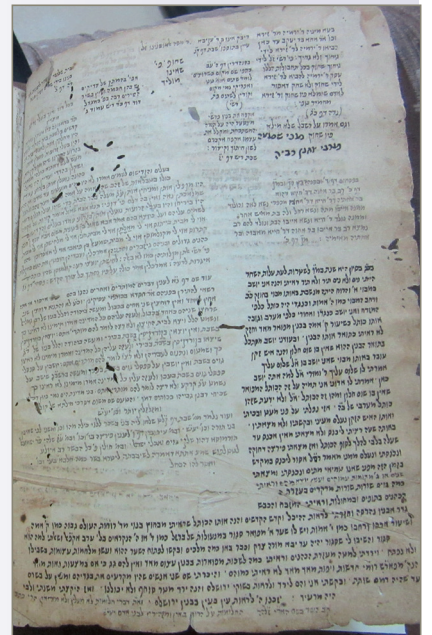
ותחזינה עינינו בשובך לציון

לקראת תשעה באב - יום חורבן בית מקדשנו, מתפרסם חזיון מרטיט שהתגלה לאחד מחכמי תימן לפני כשלוש מאות שנים, הגאון הקדוש רבי סעדיה קטיעי זצ"ל, ובו הוא מתאר בהתרגשות מהולה בכאב עז, כיצד נתגלה אליו בית המקדש • הכותל המערבי בזמנו, והיחס הנכון לחלומות • בחלום נוסף מתאר הצדיק רבי רחמים שלום זצ"ל את מבנה בית המקדש וחדריו • עלי ארמון אשר נוטש באשמת צאן עדריה

✪ החזיון על בית המקדש

מנת חלקם של כל יהודי הגולה היתה הכמיהה והשאיפה אל ארץ ישראל, כך שבכל הדורות השתדלו בכל דרך אפשרית לעלות אל ארץ הקודש, למרות שנקנית ביסורים רבים (ברכות ה' ע"א). גם בתימן הרחוקה נכספו יהודי הגולה העתיקה לעיר הקודש והמקדש ירושלים, וגם אם לא עלו - זכוונה היה על לשונם תמיד. כך, לדוגמה, בליל תשעה באב - נהוג ביהדות תימן למנות את מספר השנים אשר עברו מאז חורבן בית המקדש הראשון ופיזור עם ה' מעל אדמת הקודש, ומוסיפים ומזכירים גם את חורבן בית המקדש השני, 'אשר בנה עזרא אדוננו, ומייחלים לבניינו במהרה בימינו.

לפנינו עדות אחת מני רבים לגעוגוהים של יהודי הגולה בכל הדורות אל בית המקדש, ליבם של ישראל, אך עדות זו מפעימה במיוחד. בתוך קובץ כתיב יד עתיק מלפני כשלוש מאות שנה, ובו ליקוטים מחיבורים שונים, שרטט הגאון הכותב את המחזה שנגלה לעיניו בחלום.

כתב ידו של רבי שלום ערשי

כתב־היד האמור נכתב כפי הנראה על ידי הגאון הקדוש רבי סעדיה קטיעי זצ"ל, מרבני העיר צנעא באותה תקופה. רוב הדברים מלוקטים מספר קב הישר ומספר יוחסין, והתאריך הנקוב בדבריו הוא כ"ג בסיון שנת ב'מ"ו לשטרות, זו שנת ה'תצ"ה לבריאת העולם (כתב־היד ברשות האספן ר' שגיב מחפוד ה"ו. וראה עוד אודות כל העניין בקובץ הלכה ומסורה י"ג עמ' קכ"א. להלן נדפס בתוספת סימני פיסוק וכדו' להקלת הקריאה, מה שכמובן אינו במקור).

✪ דברי חלומות

חשוב להדגיש כי לא היתה דרכם של הקדמונים להעלות על הכתב דברים מעין אלו, ואין להתייחס אליהם כתעודות ודמיונות. קדושתם ובגדלותם רק מבליטה את החשיבות שיש לייחס לכך, בראותנו את שאיפתם העזה לבניין אריאל. גם הגאון הכותב עצמו, בסיום דבריו ראה לנכון להוסיף, כי: 'ואם תאמר, דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין? ועל כך הוא משיב: 'הרי כתב קב הישר בשם האר"י זלה"ה, החלומות על הרוב באין ומזיהרין לבני אדם!'

בקולמוסו הוא מתאר את המבוי בו ישב בחלומו, והביט בכותל בלתי מוכר לו, עד שסיפרו לו כי זהו הכותל המערבי. בשמעו על כך נפל על פניו ובכה, ולאחר מכן ניסה להיכנס - כאשר הוא שב ומדגיש שאסור הדבר בזמן הזה שאנו טמאי מתים - וראה את החורבן בתוך בית המקדש, מידות כולו ושעריו, וכדומה.

בקריאת תיאור מרגש זה, עולים לנגד עינינו דברי המקונן ביאלי ציון ועריה: 'עלי ארמון אשר נוטש באשמת צאן עדריה, ועל ביאת מחרפי איל בתוך מקדש חזריה!'

וכך הוא כותב:

בכ"ג בסיון, היא שנת ב'מ"ו לשטרות, לעת עלות השחר, הייתי נים ולא נים תיר ולא תיר. ראיתי והנה אני יושב במבוי אחד, והרוח היתה מנשבת באותו מבוי

בחזק כל כך. ורוח המבוי כמו חמש אמות, וכנגדי היה כותל כלפי המזרח, ואני יושב כנגדו ואחורי כלפי מערב, וגובה אותו כותל כשיעור מאה אמה, בבנין מפואר מאוד וחזק, לא ראיתי כתואר אותו הבנין.

ובעודני יושב מסתכל בתואר הבנין ההוא שאין בו שום חלון, והנה איש זקן עובר באותו מבוי שאני יושב בו.

אמר לי: שלום עליך.

אמרתי לו: שלום עליך רבי ומורי.

אמר לי: למה אתה יושב כאן?

אמרתי לו: אדוני, אני תמימה על זה הכותל המפואר שאין בו שום חלון, ומהו זה הכותל?

אמר לי: ולא ידעת שזהו כותל מערבי של בית המקדש?

אזי נפלתי על פני מעט ובכיתי, ואותו האיש הזקן נעלם מעיני, ובקשתי ולא מצאתיו.

באותה שעה רציתי ליכנס, ולא מצאתי מאין אכנס. עד שעלה בליבי להלך לסוף הכותל, ואז מצאתי פירצה דחוקה ונכנסתי. ונעלם ממני מאמר דז"ל, 'אסור ליכנס במקדש בזמן הזה מפני שאנו טמאי מתים'. ונכנסתי ומצאתי שנים או שלשה מקומות עמוקים ועשן יוצא מהם, וראיתי כמה גוים שורות שורות מרקדים בעזרה, הכהנים בתופים ובמחולות, וראיתי המזבח והכבש גדר אבניו נהרסה.

וחזרתי לראות ההיכל וקדש הקדשים, והנה אותו הכותל שראיתי מבחוץ בנוי מארבע רוחות העולם, גבוה כמו מאה אמה, ושיעור ארכו ורחבו כמו עשר אמות. ויש לו שער אחד מפואר סגור במנעולות של ברזל כמו ארבעה או חמשה, הנקראים בלשון ערב אקפאל.

ושאלתי, למה הוא סגור? והשיבו לי שסגור יהיה עד יבא מורה צדק, וכבר באו כמה מלכים ובקשו לפתוח השער ההוא, ועשו מלחמות עצומות בשבילו, ולא נפתח. וירדתי למטה מעזרת הכהנים, וראיתי כמה לשכות מפוארות בבנין עצום מאוד ואין להם גג, כי אם במצעות נאות מאוד הנקראות מפאר"ש רומי, חדשות

ויפות מאד מאד, לא ראיתי כמוהם. והכרתי שם שני אנשים שהיו מקרעים את בגדיהם, ומכין על בשרם עד שהיה דמם שותת. ובקשתי אני והם לירד ולראות בשוקי ירושלים, והנה ירד מטר סוחף ולא יכולנו.

ואז הקצתי משנתי ולבי היה מרעיד, יזכנו ה' לראות עין בעין בבנין ירושלים.

ואם תאמר, דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין?

הרי כתב קב הישר בשם האר"י זלה"ה, החלומות על הרוב באין ומזיהרין לבני אדם, יעוין שם.

✪ 'והנני עומד בתוך שווקי ירושלים'

בנותן טעם לצרף כאן תיאור נוסף אותו כתב תלמיד חכם צדיק ממהדור האחרון, ובו העלה על הכתב חזיון מיוחד שנגלה אליו לפני תשעים וחמש שנים. שמו הוא הרה"צ רבי רחמים שלום זצ"ל, רב הישוב דרח שבתים, ו

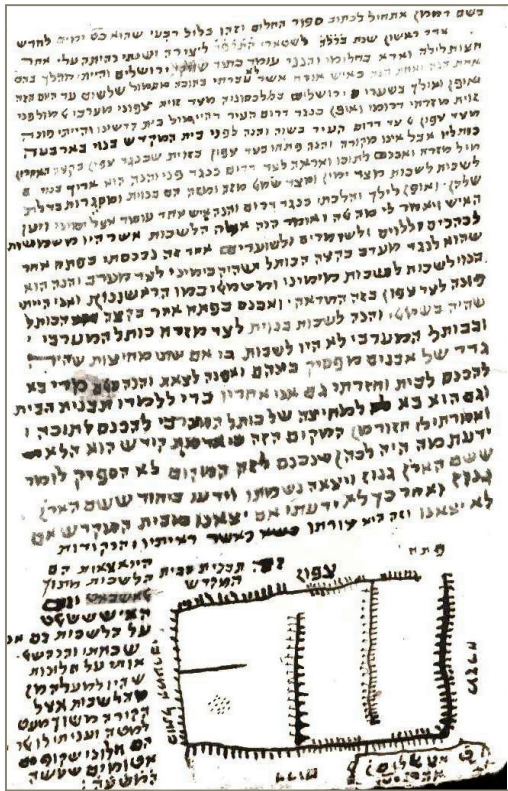

רבי רחמים שלום דרחי

וכך מובא בקונטרס לזכרו:

בשם רחמן מלא רחמים, אתחיל לכתוב סיפור החלום, וזהו:

בליל רביעי שהוא כ"ט ימים לחדש אדר ראשון, שנת ב'רל"ה לשטאר, שנת ה'תרפ"ד ליצירה, ושנתי נהיתה עלי אחר חצות לילה. וארא בחלומי והנני עומד בתוך שווקי ירושלים, והייתי מהלך בהם אחת הנה ואחת הנה, כאיש אורח אשר לא עברתי בתוכה מתמול שלשום, עד

כתב ידו של רבי רחמים שלום

מה היה לכהן שנכנס למקום הזה, לא הספיק לומר ששם הארון גנוז ויצאה נשמתו, וידעו ביחוד ששם הארון גנוז.

ואחר כך לא ידעתי אם יצאנו מבית המקדש, אם לא יצאנו.

בסוף דבריו שרטט את צורת המקדש כאשר ראהו, והזכיר את החלונות שלמעלה מן הלשכות. ראוי לציין כי אף על פי שידע את תבנית הבית מספרי הנ"ך, מהמשנה והמפרשים, לא נמנע מלשרטט את אשר ראה בחלומו הגם שאינו מתאים לתבנית האמיתית, וזאת מרוב געגועיו לבנין בית המקדש ורצונו לדבוק בזכרו הטהור - במהרה בימינו אמן.

ולשומרים ולשוערים.

אחר זה נכנסתי בפתח אחר שהוא לצד מערב, בקצה הכותל שהיה בימיני לצד מערב, והנה הוא בנוי לשכות לשכות מימיני ומשמאלי, כמו הראשונות. ואני הייתי פונה לצד צפון בזה המראה, ואכנס בפתח אחר בקצה הכותל שהיה בשמאלי, והנה לשכות בנויות לצד מזרח כותל המערבי. ובכותל המערבי לא היו לשכות, כי אם שתי מחיצות שהיה גדר של אבנים מפסיק ביניהם.

ואפנה לצאת, והנה סאלם מארי [מחשובי הישוב שבו התגורר, בדור שלפניו] בא להכנס לבית. וחזרתי גם אני אחרי, כדי ללמדו תבנית הבית, וגם בא למחיצה של כותל מערבי להכנס לתוכה.

ואמרת לו: חזור מן המקום הזה, כי אדמת קודש הוא! הלא ידעת

היום הזה. ואפן ואלך בשערי ירושלים באלכסונה מצד זוית צפונית מערבי, אל מול פני זוית מזרחית דרומי. ואופן כנגד דרום העיר, דהיינו מול בית קדשינו, והייתי פונה מצד צפון אל דרום העיר בשוה. והנה לפני בית המקדש, בנוי בארבעה כתליו, אבל אינו מקורה. והנה פתחו מצד צפון בזוית שבצד צפון, בקצה האחרון מול מזרח.

ואכנס לתוכו, ואראה לצד דרום כנגד פני, והנה הוא ארוך בנוי לשכות לשכות מצד ימין ומצד שמאל, מזה ומזה הם בנויות ומסגרות בדלת שלהן. ואופן לילך, והלכתי כנגד דרום, והנה איש אחד עומד אצל ימיני.

ויען האישי ויאמר לי, מה אלה? ואומר: הנה אלה הלשכות אשר היו משמשות לכהנים וללוים,

מהנעשה בעמותה

ומוסרי השיעורים, המרתקים את השומעים בדבריהם המחכימים. לאחרונה נמסרו הרצאות על ידי הגב' אסתר קאפה במועדוניות שבבית דגן, גאולי תימן וקרית עקרון. ההרצאות עסקו באורחות חיים ומורשת יהדות תימן, והשומעים הנפעמים הביעו את רשמיים הנלהבים והגיבו בחום על הדברים.

חידון בין דורי

לאור הפרסום על החידון המיועד לציבור הרחב בחודש הקודם, וההצלחה הרבה בשנים הקודמות, התקבלו פניות רבות להירשם לחידון שיערך גם השנה, לשם העמקת הזהות השרשית והחדרת המורשת גם בקרב הציבור הכללי. לבירור נוסף ניתן לפנות לכתובת המייל hadeshbekirby@gmail.com פרטים נוספים בקרוב!

מורי בשטח

פרוייקט יחודי במסגרת פעילות עמותת 'ארגון יוצאי תימן', הינו 'מורי בשטח'. לנגד עינינו עומד הרצון העז לקדם את שימור המסורת והמורשת המפוארת מגיל קטן, וללמד תינוקות של בית רבן את הקריאה בתורה לפי המסורת העתיקה וההגייה הנכונה, כפי שנעשה עד עתה בסניף הקיים בעיר מודיעין עילית. מלבד הרחבת הפעילות לסניף במושב אחיעזר, זכינו בס"ד לסניף נוסף ביישוב בנימין, כאשר על הפרק עומדים מיזמים לפתיחת סניפים נוספים.

הרצאות לגיל הזהב

במסגרת פעילות הארגון נמסרות הרצאות רבות ומעניינות בנושאים מגוונים, בבתי אבות ומועדוני יום ברחבי הארץ, על ידי מיטב המרצים

מחברים ומתחברים!

מעוניין להיות שגריר שלנו, ולהפיץ עלונים באזור מגוריך? לפרטים ניתן לפנות למערכת:

במייל: hadeshbekirby@gmail.com טל: 054-8410475

שיעורי תורה ברחבי הארץ

- הרה"ג יחיאל כהן שליט"א - יום א' לאחר תפילת ערבית, בית הכנסת 'משכן אביחי' שכונת נווה אילן, אשקלון.
- הרה"ג יצחק לוי שליט"א - יום ה' בערב, מרכז הפיס, אשתאול.
- הרה"ג אורן צדוק שליט"א - יום שלישי בשעה 11:00, כולל 'הפץ חיים', רחוב כצנלסון 53 נווה עמל הרצליה.
- הרה"ג ישראל שרעבי שליט"א - מוצאי שבת, בית הכנסת ברה' כנסת ישראל, פתח תקווה.

לעדכון מערך השיעורים ניתן לשלוח למייל: hadeshbekirby@gmail.com

בית ההוראה המאורות

קו ההלכה הארצי לק"ק תימן

חייגו כעת: *8416

או בטל: 03-30-8888-5

הקו העולמי ליהדות תימן

סי"ע מסודת אור ונחת שלום - עיר בראשות רבי יצחק יצחק שליט"א

ניתן לשלוח שאלות גם במייל: sm08830222@gmail.com